

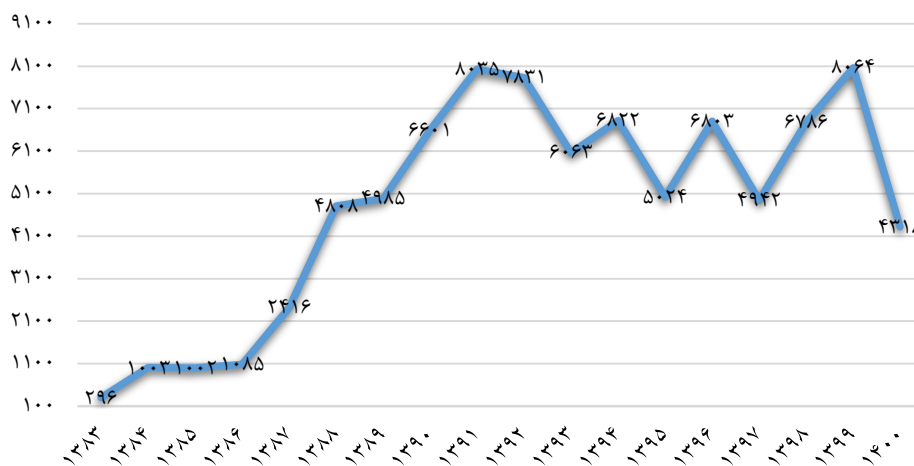
بررسی تحولات صنعت برق در عراق

فرصت‌های که از دست می‌روند.

در این یادداشت نگاهی به روند صادرات انرژی برق به عراق به عنوان بزرگ‌ترین بازار صادرات برق ایران و اقدامات این کشور برای کاهش وابستگی به واردات برق خواهیم داشت. نمودار (۱)، میزان صادرات انرژی برق ایران به عراق را در سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۴۰۰ نشان می‌دهد.

نمودار (۱). صادرات انرژی برق به عراق ۱۴۰۰ - ۱۳۸۳

میلیون کیلو وات ساعت

منبع: گزارش ۵۵ سال صنعت برق در آینه آمار

همان‌گونه که مشاهده می‌شود صادرات برق به عراق ابتدا روندی افزایشی با شیب زیاد را تجربه می‌کند. بعد از آن نوسان کرده و سرانجام در سال ۱۴۰۰ و طبق آخرین آمار رسمی که داریم میزان صادرات برق به این کشور در حدود نصف سال ۱۳۹۱ است.

عراق در سال‌های گذشته و در دوران بازسازی اقتصاد خود همواره کوشیده است برای بهبود و تقویت شبکه برق خود سرمایه‌گذاری کند. تجربه قطع برق صادراتی به این کشور در تابستان ۱۳۹۷ به دلیل کمبود برق داخلی در ایران، اثرات جبران‌ناپذیری بر تیره شدن مناسبات منطقه‌ای ما به جا گذاشت. در این قسمت به برخی از مهم‌ترین تحولات و تصمیمات در صنعت برق عراق اشاره می‌شود که بر اساس گزارش‌های پایش تجارت جهانی که اتاق بازرگانی ایران منتشر می‌کند؛ گردآوری شده‌اند.

- دولت عربستان طرح اتصال شبکه برق این کشور به عراق را تصویب کرد. این طرح در دو سال گذشته مورد مذاکره طرفین بود. با تصویب این طرح، عملیات اجرایی آن به زودی آغاز خواهد شد. عراق در تلاش است تا زیرساخت‌های برق خود را به کشورهای همسایه متصل و با واردات از آنان ثبات در شبکه برق خود را افزایش دهد و در عین حال به یکی از آن‌ها وابسته نشود. عراق از سال ۲۰۱۹ کوشش برای اتصال شبکه برق به کویت، اردن و ترکیه را نیز در دستور کار قرار داده است. عراق انتظار دارد در فاز نخست ۴ هزار مگاوات برق از همسایگان تامین نماید (گزارش ۳۴، تیر ۱۴۰۱).
- مصطفی الکاظمی، نخست وزیر پیشین عراق و هم‌تای اردنی وی در استان الانبار در غرب عراق یک پروژه برای اتصال شبکه برق بین دو کشور را افتتاح کردند. طول خط ۱۶ کیلومتر (۱۰ مایل) در داخل اردن و ۳۳۰ کیلومتر (۲۰۵ مایل) در داخل عراق خواهد بود که از مرز اربیل عراق و اردن شروع می‌شود و از منطقه الرطبه و در مجاورت جاده بین‌المللی می‌گذرد و به ایستگاه القائم در مرز عراق با سوریه ختم می‌شود. انتظار می‌رود این پروژه در اواسط سال ۲۰۲۳ نهایی شود و در مرحله اول ۱۵۰ مگاوات تامین و به تدریج به ۵۰۰ مگاوات افزایش یابد. عراق در چند سال گذشته بر چندین اتصال شبکه با همسایگان خود کار کرده است. در همین راستا عراق در ماه ژوئیه در جریان اجلاس امنیت و توسعه جده، قرارداد اتصال به شبکه را با عربستان سعودی امضا کرد. این علاوه بر سایر پروژه‌های اتصال شبکه با کشورهای خلیج فارس از طریق کویت است که عراق در حال تلاش برای تحقق آن در آینده است (گزارش ۴۵، آبان ۱۴۰۱).
- اخیراً در جریان سفر نخست وزیر عراق به آلمان، تفاهم نامه‌ای بین دولت عراق و شرکت زیمنس آلمان به عنوان یکی از مهم‌ترین شرکت‌های بین‌المللی در زمینه انرژی امضا شد که بر اساس آن، ۶۰۰۰ مگاوات به ظرفیت تولید برق عراق اضافه خواهد شد. با اجرای این تفاهم نامه، مشکلات انتقال و توزیع در سیستم برق حل خواهد شد. علاوه بر این، به ایجاد ایستگاه‌های انتقال و خطوط انتقال نیز کمک می‌شود. در واقع در پی این یادداشت تفاهم، هم ۶۰۰۰ مگاوات بر ظرفیت تولید برق عراق افزوده خواهد شد و هم توسعه سیستم برق ملی عراق در قالب یک طرح یک‌پارچه در دستور کار قرار خواهد گرفت که منجر به رفع مشکلات بزرگ و راهبردی در انتقال و توزیع در شبکه سراسری خواهد شد. همچنین، این یادداشت تفاهم شامل انجام یک مطالعه یک پارچه شرکت زیمنس در عراق از جمله افزایش تولید انرژی الکتریکی از گاز طبیعی، امضای یک قرارداد بلندمدت برای حفظ و نگهداری از واحدهای عملیاتی در عراق که توسط زیمنس تاسیس شده است، اجرای پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر (انرژی خورشیدی و بادی) و ایجاد ایستگاه‌های انتقال در سرتاسر عراق، آموزش و افزایش تخصص نیروی کار شاغل در وزارت برق عراق می‌شود (گزارش ۵۴، بهمن ۱۴۰۱).

همان گونه که مشاهده می‌شود با وجود آن که ایران ظرفیت‌های قابل توجهی چه در صادرات انرژی برق و چه در صادرات خدمات فنی و مهندسی صنعت برق به عراق دارد و نیز دارای مرز گسترده مشترک و سال‌ها تجربه تجارت برق با این کشور است، اما عملاً در حال از دست دادن بازار صادراتی صنعت برق به عراق است. به گونه‌ای که دیگر کشورها جای ایران را در

این بازار تصاحب کرده‌اند و عملاً نسبت به آینده تجارت برق با عراق خوش بینی وجود ندارد. اهمیت از دست دادن بازار تجارت برق با عراق زمانی بیشتر خود را نشان می‌دهد که این تجارت حتی پس از خروج آمریکا از برجام در سال ۱۳۹۷ کم‌ترین آسیب را از شرایط بازگشت تحریم‌ها دید و عملاً نقطه نسبتاً امنی برای کسب درآمد ارزی به حساب می‌آمد. متأسفانه بی توجهی یا کم توجهی به تحولات منطقه‌ای و تصمیمات شرکای تجاری و نیز کاهش ارتباطات بین‌المللی و افزایش تحریم‌ها، اندک اندک ایران را از اولویت‌های تجارت سایر کشورها خارج کرده است. نپرداختن به این موضوع و عدم اتخاذ راهکارهای مناسب، تبعات جبران ناپذیری بر منافع ملی وارد خواهد کرد.